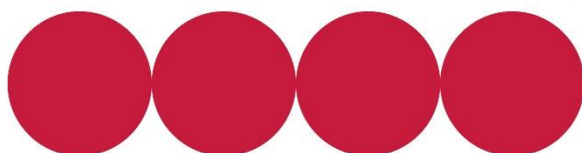

studentská agora

STUDENTSKÁ AGORA

debatní projekt pro studenty SŠ

Agora CE, o. p. s.
Hana Stelzerová a kol.
Vojtěch Ripka
David Klimeš

AGORA
CENTRAL EUROPE

Obsah

Předmluva	4
Debatování	5
Principy debatování.....	5
Argumentace.....	6
Prezentace.....	7
Debatní soutěž Studentská Agora	9
Formáty debat v soutěži.....	9
Soutěžní témata.....	10
Základní ustanovení soutěže.....	11
Hodnocení debatního klání.....	14
Absolventi soutěže.....	15
Deset přikázání pro Studentskou Agoru.....	16
Struktura projektu	18
Školní semináře – Krajská kola – Finále.....	18
Soutěžní kola – losování.....	19
Průběh debatního klání.....	20
JAK DEBATOVAL O EVROPSKÉ UNII:	21
Příprava na soutěž	21
Evropská unie v debatě.....	21
Zdroje ke studiu Evropské unie.....	29
PRÁCE S INFORMAČNÍMI ZDROJI	32
Jak se dívat na televizi.....	33
Jak číst bulvár.....	34
Jak získat informace od institucí.....	35
Jak porovnávat média na internetu.....	35
Jak se vyznat v archivech.....	36
Paradox nevyužitých zdrojů.....	36
PŘÍPRAVA VEŘEJNÉ DEBATY	37
Jak připravit veřejnou debatu.....	38
Jak moderovat veřejnou debatu.....	39

Předmluva

Debatování je schopnost, bez které se nikdo z nás neobejde. Málokdo si však uvědomuje, že této schopnosti je třeba se naučit a poté ji neustále rozvíjet. Mottem projektu Studentské Agory je kultivovat debatní schopnosti české společnosti, a to prostřednictvím debatní soutěže pro středoškolskou mládež.

U zrodu projektu Studentské Agory stála obecně prospěšná společnost Agora Central Europe, která se inspirovala pořadem holandské televize Lidový parlament a za pomoci holandských kolegů soutěž připravila. Debatní soutěž s názvem Cestou do parlamentu vznikla v roce 2004 a probíhá od té doby každoročně na více jak třiceti vybraných školách. V roce 2011 byla soutěž přejmenována na současný název Studentská Agora.

Cílem projektu je podpořit schopnost mládeže diskutovat, naučit se jeden druhému naslouchat, obhajovat vlastní názory, vyhledávat si informace a poučit se z názorů ostatních. Projektem se snažíme zlepšit občanské dovednosti mládeže a tím přispět k větší demokratizaci naší společnosti.

V současné době Agora CE pořádá již jedenáctý ročník debatní soutěže. O projekt školy projevují stále velký zájem, a to zejména proto, že je tento projekt svým formátem u nás ojedinělý. Studenti se v rámci projektu učí strukturovat své argumenty a prezentovat je v debatě, účastní se semináře pod vedením lektorů z Agory CE, kteří jim debatování představí novým interaktivním způsobem, dále procházejí debatní přípravou pod vedením svého pedagoga. V samotné soutěži pak mají možnost debatovat se svými vrstevníky z jiných škol, porovnat své znalosti, dovednosti a názory.

Debatní schopnosti studentů se díky tomuto projektu zlepšují i za hranicemi našeho státu. Agora CE šíří projekt studentských debat do dalších zemí jako je Gruzie, Moldavsko či země bývalé Jugoslávie. Rovněž v těchto státech se projekt velmi líbí a pomáhá mladé generaci začlenit se do většinové společnosti, která na názory mladých lidí stále moc nehledí. Projekt pomáhá rozvíjet občanskou společnost a motivuje mladé lidi, aby se na ní aktivně podíleli.

Smyslem této příručky je představit samotnou soutěž a její pravidla a také shrnout a přiblížit podstatu debatování jako takového. Příručka je rozčleněna do šesti kapitol: v první najdete rady, jak se schopnosti debatování naučit či jak tuto schopnost zlepšit, v druhé pak základní ustanovení a daná pravidla soutěže. Ve třetí kapitole naleznete podrobné informace potřebné pro účast v soutěži Studentská Agora. Čtvrtá, nazvaná „Jak debatovat o EU“, obsahuje užitečné informace a zároveň poskytuje inspiraci, jak se připravit na soutěž. Pátá kapitola se věnuje kritickému vnímání médií a informací, které z nich čerpáme. Poslední kapitola obsahuje návod, jak připravit veřejnou debatu, kterou můžete uspořádat na své škole či v místě, kde žijete, ve spolupráci s místní komunitou. Přispějete tak k rozvoji občanské společnosti a debatního prostředí u nás.

Debatování

Pro účely této soutěže definujeme debatování jako slovní výměnu názorů mezi lidmi, kteří zastávají odlišný názor na určitou věc. V debatě se snažíme svého partnera na základě argumentů přesvědčit o vlastním stanovisku.

Pomocí debaty si třídíme vlastní myšlenky a dozvídáme se názory druhých lidí. Podle toho, jak zdatní v debatování jsme, je náš projev více či méně přesvědčivý. V životě — stejně jako v debatování — je hlavní vytvořit si vlastní pevný názor a umět jej obhájit. Cílem debatování v této soutěži není hledat praktická řešení problémů, ale barvitá a konstruktivní debata, která pomáhá tříbit názor na konkrétní věc.

Aby byla debata plodná, je třeba být vůči vlastní i cizí argumentaci kritický. Přestože vstupujeme do debaty s jasným názorem, musíme pečlivě naslouchat a být otevření názorům druhé strany. Pouze za těchto podmínek můžeme argumentovat smysluplně a přesvědčivě.

Principy debatování

Pro úspěšnost debaty je třeba dodržovat základní principy:

- respektovat svého protivníka;
- naslouchat pozorně, co protivník říká;
- reagovat na to, co říká.

Při debatě je třeba chovat se slušně a **respektovat protivníka** jako debatního partnera. Nepřípustné jsou pohrdavé reakce na jeho názor či povýšený postoj vůči jeho osobě. Takovým chováním totiž můžete protivníka zahnat neférovým způsobem do defenzivy a negativně tak narušit další vývoj debaty. Jak již bylo řečeno, plodná debata je taková, která přináší co nejvíce úhlů pohledu na věc. V případě, že je jeden z debatérů zmíněným způsobem z debaty vyloučen, může dojít k tomu, že další průběh je narušen a debata ztratí smysl.

Pro své argumenty musíte najít vhodnou chvíli. Je nutné sledovat, o co v debatě jde, jak se vyvíjí a kam směřuje. K tomu všemu potřebujete pozorně sledovat argumentace ostatních debatérů.

Jaký je názor protivníka?

Je třeba si uvědomit (a to nejlépe ještě před samotným zahájením debaty), jaký vlastně je názor protivníka, co si myslí a jaké argumenty pro obhajobu svého tvrzení pravděpodobně použije.

Jaký druh argumentů debatér používá?

Jsou jeho argumenty emocionální, vycházející z vlastní zkušenosti a podpořené fakty, nebo jsou fiktivní a ničím nepodložené? Pokud si tuto skutečnost uvědomíte, usnadní vám to hledání vaší taktiky argumentace.

Jaký je můj názor? Proč si to myslím? Které argumenty jsou nejlepší pro můj názor?

Je třeba si ujasnit, jaký názor zastáváte a proč. Pokud je váš názor nepodložený a „prostě si to jen myslíte“, snažte se najít důvody, proč tomu tak je. Jestliže si ujasníte svůj názor, budete schopni lépe a spontánněji argumentovat; jinak se vám může stát, že si budete protirečít.

Pro svůj názor se pokuste najít pádné argumenty, takové, které obstojí před kritickým zkoumáním protivníka a budou co nejsrozumitelnější.

Jaký je nejlepší argument mého protivníka?

Před tím, než začnete hájit vlastní názor, zamyslete se nad protinázorem. Stejně tak, jako jste se připravovali na argumentaci podporující váš názor, zamyslete se nad argumenty protistrany.

Z reakce protivníka dokážete odhadnout, co si myslí a jaké argumenty používá. Většina řečníků nevysloví argument přímo, ale bude jej upřesňovat v průběhu debaty.

Soustředte se a zamyslete se: **Je argument smysluplný? Je platný a týká se tématu?** Pokud ano a je dostatečně silný, je třeba najít strategii, jak jej oslabit, nebo pomocí slabších argumentů alespoň zpochybnit. Pokud máte pocit, že **vyvrátíte argumenty protivníka vlastními argumenty**, připravte si strategii argumentace (viz následující část — Argumentace).

Může se stát, že zdánlivě silný argument oponenta není ve skutečnosti pro téma relevantní. Vhodnější než takový argument vyvracet je poukázat na to, že s tématem nesouvisí.

Argumentace

Dokážete-li přesvědčivě argumentovat, jste na dobré cestě k úspěšné debatě.

Na debatu je třeba se připravit. Zkuste najít taktiku, jak v debatě postupovat a jak zapojit celý tým debatérů.

Vsad'te na dva nebo tři silné argumenty spíše než na větší počet slabých argumentů.

Ne všechny argumenty mají stejnou váhu. Jejich sílu lze odhadnout. Zkuste si napsat všechny argumenty podporující váš názor na papír a vyberte z nich tři nejlepší (nejsilnější). Ty pak rozdělte následujícím způsobem:

1. druhý nejlepší argument
2. nejhorší z nejlepších argumentů
3. nejlepší argument

Tři nejsilnější argumenty použijte postupně, tak se jim dostane větší pozornosti. Druhý nejsilnější argument (1) otevírá debatu, v jejím průběhu pak použijte nejslabší argument (2), na jeho případné nedostatky se soupeři nebudou tolik soustředit. Ke konci debaty se většinou rozhoduje o vítězství, navíc již není velký prostor k reakcím. Proto je nejučinnější v této části debaty použít argument nejsilnější (3). Otevření debaty nejsilnějším argumentem je sice lákavé, hrozí však, že v dalším průběhu již nic pádnějšího nebude vysloveno a v následné debatě pak bude jen opakováno již řečené.

Používejte argumenty založené na osobní zkušenosti, příklady, porovnání, čísla, doložená fakta, průzkumy veřejného mínění.

Pokud použijete příklad, který vychází z osobní zkušenosti, nabude váš argument na přesvědčivosti — je totiž téměř nemožné, aby jej někdo přímo vyvrátil.

Příklad: „Stalo se mi...“ nebo „Minulý týden jsem četl...“.

Používejte tzv. signální formulaci; zdůrazněte tím, jakou funkci váš argument má.

Příklad: „Abych vyvrátil toto tvrzení, musím zde zmínit důležitá fakta...“

„Rád bych upozornil na další skutečnost...“

„Podívejme se na problém z jiné strany...“

Mluvte v množném čísle v případě, že mluvíte o nějaké obecnější skutečnosti.

Jestliže si něco myslíte vy (JÁ) sami, je to v pořádku, ale na přesvědčivosti argument získá, když si to myslí také ostatní (MY).

Příklad: „Problém se znečištěním vzduchu nepociťuji jako problém pouze já sám, ale je zřejmé, že je to problém globální, týkající se nás všech.“

Argumentace musí mít určitou strukturu:

- uveďte, co se chystáte říct
- používejte signální slova (například nesouhlasím, protestuji apod.)
- pro zdůraznění vlastního argumentu zopakujte svými slovy argument odpůrce, a teprve pak ho vyvráťte

Prezentace

Dalším prvkem úspěšného debatování je působivá prezentace. To, co chcete říct, musíte také celkově vyjadřovat svým projevem. To se týká držení těla, výrazu obličeje a zvuku hlasu, obecně tedy toho, jak na ostatní působíte.

Postavte se

O slovo se hlase tak, že se postavíte. Uvědomte si, jakým způsobem stojíte při debatování. Nejistý, napůl shrbený postoj naznačuje vaši nejistotu a soupeři dodá na sebedůvěře. Vstaňte rozhodně a stůjte zpříma.

Dívejte se do očí

Velmi důležitou roli při debatování hraje oční kontakt. Dívejte se oponentovi do očí — obecně je lepší opětovat pohled odpůrce s výrazem upřímného zájmu, než se na něj nedívat vůbec.

Podpořte svou argumentaci rukama

Vaše argumenty získají na síle, pokud je stvrdíte pohyby vašich rukou. Všimněte si gestikulace významných osobností například v televizi a nacvičte si některá (vám blízká) gesta. Ruce by při debatování měly zůstat v jejich „přirozeném teritoriu“, tj. od ramen po boky. Pokud je držíte v tomto prostoru, budou gesta působit přirozeně, v opačném případě hrozí, že se budou „toulat“ tam, kde nemají. Velmi dobrá pomůcka pro ty, kteří nevědí kam s rukama, je vzít si do ruky tužku. Ruce tak zůstanou ve své přirozené zóně a to, že držíte tužku, nepůsobí nijak nápadně. Ruce si rozhodně nežmoulejte a nedejte na sobě znát, že se vám potí. Gestikulaci rukou je třeba zvládnout tak, aby nepůsobila nepřirozeně. Na tuto nepřirozenost je divák velmi citlivý, zkuste si proto raději gestikulaci ještě před soutěží.

Používejte svůj hlas

Nejdůležitější rada se týká hlasu. Uplatňujte jej při debatě — vycházejte z jeho kvality, měňte tempo, hlasitost a tón. Pomocí hlasu můžete debatu rovněž usměrňovat, například když se stane příliš vášnivou, změňte její tempo tím, že ztišíte hlas a začnete se chovat velmi klidně.

Bud'te vtipní

Humor je dalším důležitým prvkem debaty. Aby vtipná poznámka splnila svůj účel, musí být trefná. Pokud humor není spontánní, hrozí, že vyzní trapně.

Vtipné poznámky a reakce na to, co protivník právě řekl, jsou většinou velmi působivé. Vtip může být součástí vašeho prvního argumentu a lze jím debatu zahájit.

Debatní soutěž Studentská Agora

Formáty debat v soutěži

Soutěž Studentská Agora zahrnuje několik formátů. Studenti si tak různými způsoby ověří své schopnosti debatovat a zároveň je zajištěno objektivní hodnocení soutěže.

Formy debat jsou odlišné. Soutěž nemá za cíl zjišťovat názory studentů, ale prokázat debatérské schopnosti, jako jsou pohotovost a spontánnost argumentů. To, že se studenti musí stylizovat do názorů, které sami nezastávají, je nutí zamyslet se nad argumenty protistrany. Formují si tak a promýšlejí vlastní názor, učí se zamyslet se nad argumenty pro i proti.

Přínosem soutěžního debatování je zkvalitnění vyjadřovacích schopností, logického uvažování a argumentace, schopnost práce s informacemi (při přípravě) či získání odstupů a nezájatého pohledu na problémy (při obhajování připsaných názorů).

Zastávání názoru, který není člověku vlastní, nepředstavuje až tak zcela nereálnou situaci. Každému se běžně v životě stává, že musí zastávat názor, se kterým není zcela ztotožněn nebo se vyjadřovat k záležitostem, na které nemůže zcela uplatnit vlastní názor. V takové situaci je vhodné se zamyslet nad všemi alespoň trochu relevantními argumenty a pokusit se vžít do role „právníka — obhájce“, který se rovněž dostává do situací, ve kterých jeho osobní názor není podstatný.

Struktura debatního klání

Jednotlivá debatní klání dvou týmů zahrnují tři debaty na tři různá témata. Každá z těchto debat je jiného charakteru:

1) **Debata týmů s pevně stanovenými rolemi na předem neznámé téma**
Téma této debaty bude losováno z několika tvrzení, jejichž znění však studenti na rozdíl od dalších dvou debat nebudou dopředu znát. Tato tvrzení se budou týkat oblastí, které jsou studentům z jejich každodenního života dobře známé, a nevyžadují proto čas na shromažďování podkladů k debatě. Příkladem tvrzení pro tento formát debaty může být: „Studenti, stejně jako profesori, by neměli být nuceni přezouvat se ve škole.“ Stejně jako v následujících debatách si studenti losují, jaký postoj k tvrzení budou zastávat. Tato debata je ve srovnání s následujícími dvěma zaměřena více na prověření nápaditosti, důvtipu a pohotovosti debatérů, současně poskytuje prostor pro improvizaci. Čas na debatu je 5 min, plus 3 min na přípravu před jejím začátkem.

2) **Debata dvou proti dvěma**

Tato debata je specifická tím, že v ní diskutují pouze dva lidé z každého týmu. Každý tým zastupují dva zvolení zástupci, kteří zastávají stejný názor. Proti nim se posadí dva zástupci druhého týmu, kteří zastávají opačný názor. Tyto páry spolu debatují. Obě strany tak mají dostatek prostoru, aby vyjádřily své názory a šly do hloubky tématu. Pokud však debatéři nejsou vyrovnáni nebo dobře připraveni, může diskuse pozbýt spádu. U druhé debaty je čas na diskusi 6 min a čas na přípravu 3 min.

3) **Debata týmů s pevně stanovenými rolemi**

Celý tým hájí postoj k tvrzení, které je vybráno ze skupiny tvrzení, o nichž jsou účastníci soutěže předem informováni jako o možných tématech soutěžních debat. Účastníci debaty opět hájí vylosované role, ve kterých se učí obhajovat vlastní i protichůdné názory. Cílem formátu debaty s danými rolemi je, aby se studenti naučili přemýšlet o problému z různých pohledů. Vlastní názor není podstatný, důležitá je souhra týmu a schopnost pohotově reagovat. Čas na debatu je 7 min, čas na přípravu 3 min.

Soutěžní témata

Tématem debaty je tzv. tvrzení. Je to teze, která je kontroverzní a je předpoklad, že jednotliví debatéři na ni budou mít odlišný názor.

Témata pro debatování jsou vybírána tak, aby k nim každý student dokázal zaujmout nějaké stanovisko a aby byla natolik kontroverzní, aby si studenti mohli losovat role. Obvykle se týkají aktuálních problémů české a evropské společnosti a studentského prostředí.

Příklady diskutovaných tvrzení, kdy studenti zastávají odlišné názory (pro a proti) na téma:

Studium na střední škole by se mělo skládat převážně z volitelných předmětů.

Na základních školách by měli žáci nosit uniformy.

Ve školách by měly být nainstalovány kamery.

Česká republika by měla přijmout jednotnou měnu euro co nejdříve.

Romům by mělo být usnadněno přijetí do policejního sboru zavedením kvót.

Eutanazie by měla být legalizována.

Minimální věk pro získání řidičského průkazu by měl být snížen na 16 let.

Turecko by mělo být přijato do Evropské unie.

Evropská unie by měla podporovat využívání jaderné energie.

V rámci soutěže Studentská Agora jsou probírána taková témata, která směřují k určité, například společenské změně, a samotná tvrzení mohou být návrhem na změnu (např. „Prostituce by měla být legalizována“) či podnětem k diskusi o hodnotách (např. „Veřejnoprávní televize by neměla vysílat reklamy“).

S tvrzeními pro debatu dvou proti dvěma i pro následující debatu týmů s pevně stanovenými rolemi budou studenti seznámeni dva týdny před začátkem soutěže, aby se mohli připravit. Důležité je přípravu nezanedbat a pokusit se k daným tématům získat co nejvíce informací. Aktuální témata ze seznamu se pro jednotlivé debaty losují přímo na místě.

Základní ustanovení soutěže

Stálá pravidla, kterými se musí řídit každý debatér

1. Soutěží spolu vždy dva týmy o deseti členech.
2. Témata/tvrzení, o kterých se debatuje, se losují.
3. Na každou debatu je vyčleněn omezený čas (5/6/7min)
4. Před každou debatu je čas na přípravu týmů 3 min.
5. Čas na příspěvek v debatě je omezen 1 minutou.
6. Celou debatu řídí moderátor. Debatéři mohou promluvit pouze tehdy, pokud jim moderátor udělí slovo.
7. Debatující týmy hodnotí porota, která určí vítěze.
8. Ten, koho porota určí jako konečného vítěze debatního klání, postupuje do následujícího kola, kde se utká s dalším vítězným týmem. Ten, kdo prohraje, ze soutěže vypadává. Pokud zbude lichý počet vítězných týmů, porota vybere jeden (nejlepší) z již vypadlých týmů a udělí mu tzv. divokou kartu.

Další pravidla soutěže

I v soutěžním zápalu je třeba dodržovat zásady „fair play“ a nezapomínat na pravidla. Proto uvádíme další pravidla, která souvisejí se základními ustanoveními soutěže.

- Každý student se smí soutěže zúčastnit pouze jednou. Pro absolventy některého z předešlých ročníků je tedy přístup do soutěže uzavřen. Toto pravidlo je důležité dodržovat proto, aby měly všechny týmy stejné šance, a to i týmy ze škol, které se soutěže účastní poprvé. Mimoto je cílem soutěže maximalizovat okruh studentů, kteří dostanou příležitost pracovat na svých debatních schopnostech. Pokud by některá škola měla se sestavením týmu vážné problémy, je možné zúčastnit se soutěže v menším obsazení. Často se mimochodem ukazuje, že i ten, kdo není mezi ostatními považován za vynikajícího řečníka, dokáže v debatních kláních obstát velmi dobře. Proto by při výběru členů týmu neměl být nikdo předem vylučován.
- Používání poznámek stejně jako jakýchkoli jiných způsobů záznamu v průběhu samotného debatního klání není povoleno. Během tří minut, které mají týmy na přípravu před jednotlivými kláními, mohou debatéři využívat pouze čistý papír k případné přípravě či rozvržení debaty. Ani tyto materiály však nesmějí být využívány v průběhu samotných debat. Týmy také nesmějí v průběhu tříminutové přípravy ani při samotném klání konzultovat strategii se svými profesory ani s kýmkoli jiným, kdo není členem týmu.

-
- Pokud porota zjistí závažné porušení pravidel, má právo vyloučit debatní tým, který se porušení pravidel dopustil, z další účasti v soutěži. Budete-li mít dojem, že k jakémukoli porušení pravidel došlo, sdělte to prosím neprodleně porotě, aby mohla danou situaci přiměřeně řešit. Je velmi obtížné zjednat nápravu zpětně.

Uspořádání / zasedací pořádek

Týmy zaujmou místo proti sobě. V místnosti jsou židle rozestavěny tak, aby každý z týmu viděl na své „protivníky“ a mezi prvními řadami byl zachován odstup 2 až 3 metry. Porota zaujme místo v čele místnosti, aby měla dobrý přehled a viděla na všechny účastníky. Moderátor, který vede debatu, stojí uprostřed a střídavě uděluje slovo oběma týmům. Publikum (ostatní studenti) zaujme místa za debatujícími.

Kdo žádá o slovo, postaví se

Kdo chce hovořit, ten se postaví. Tím upoutá větší pozornost, může se lépe dívat na posluchače, gestikulovat atd. Pokud moderátor někoho vyvolá, všichni ostatní si sednou. Mohou se znovu postavit v průběhu debaty, pokud chtějí reagovat či mají aktuální příspěvek.

Udělování slova

Moderátor uděluje slovo rovnoměrně, aby oba týmy dostaly srovnatelně velký prostor k vyjádření. Je však na studentech, jak aktivně se do debaty zapojují a hlásí se o slovo. Pokud nikdo z týmu neprojeví aktivní zájem reagovat na vyjádření protistrany, může moderátor znovu udělit slovo stejnému týmu.

V případě debaty dvou proti dvěma (debatující sedí u stolků v čele místnosti) si studenti nestoupají. O slovo se nehlásí a není jim ani udělováno moderátorem. Slovo si předávají a měli by si také navzájem ponechat prostor k vyjádření. Moderátor zasáhne pouze v případě, pokud jsou porušována pravidla debaty (tj. např. časový limit).

Čas na přípravu

Při samotné soutěži studenti rovněž dostanou prostor pro přípravu. Před debatním kláním jsou losována debatní tvrzení. Debatéři se dozvědí vylosované téma debaty a poté mají 3 min čas na to se společně připravit a domluvit na strategii debaty.

První slovo

Strana, která si vylosuje pozitivní stanovisko vůči tvrzení, zahajuje debatu. Jeden z týmu vstane a jako první sdělí svůj postoj k tvrzení a argument, proč si to myslí. Následně dostává slovo druhý tým.

Zahajovací vystoupení týmu vytváří první dojem, který si o něm porota utvoří. Proto si předem připravte, kdo bude mluvit a jaké je stanovisko, které má sdělit. Je důležité, aby mluvčí týmu působil sebevědomě a stanovisko řekl jasným a pevným hlasem.

Taktika týmu

V debatě je důležité, aby si studenti dali vzájemně prostor k vyjádření a ti živější nechali mluvit ty méně průbojně. Čím více studentů z týmu se dostane během debatního klání ke slovu, tím lépe je tým hodnocen. Všech deset studentů by mělo projevit aktivní účast v debatě a hlásit se o slovo.

Z chování studentů lze vypožorovat, zda má tým připravenou jasnou taktiku, nebo zda nahodile mluví ten, kdo si zrovna vezme slovo. Připravená taktika týmu se vždy vyplácí a je rovněž porotou pozitivně hodnocena.

Čas

Čas v debatě hraje významnou roli. Není nic úmornějšího než naslouchat monologům jednoho řečníka. Argumentace by měla být co nejvýstižnější a nejstručnější. Příspěvek v debatě nesmí přesahovat 1 minutu. Pokud to moderátor uzná za vhodné, má právo řečníka přerušit a dát slovo dalšímu debatérovi. Časový prostor každé debaty odpočítávají hodiny odečítající čas pozpátku.

Zkuste využít čas ve váš prospěch a rozvrhnout si argumentaci v rámci daných minut. Pokud se vám podaří získat slovo v posledních 30 sekundách, je možné, že na porotě to zanechá silný a nezvratný dojem. Pozor však, abyste si nenechali na poslední chvíli argument, který vám mohl pomoci zvrátit celou debatu. Pokud jej totiž nestihnete dostatečně rozvést, nemusí argument vyznít.

Analýza tvrzení

Pokud je tvrzení v obecném tvaru, je na debatujících, zda jej v rámci debaty definují a upřesní.

Příklad: „Kouření ve veřejných prostorách by mělo být zakázané.“

Co je to veřejný prostor? Jak jej budeme definovat v debatě, aby nedošlo k nedorozumění?

S definicí můžete přijít sami, nebo si ji vyžádat od druhého týmu. Předcházejte však slovíčkaření.

Jak jsme již předdeslali, různorodost argumentů debaty je pozitivní. Pokud se debata začne točit okolo jednoho problému a nikam nepostupuje, je správné změnit její směr, tedy změnit téma v rámci tvrzení. To lze udělat tak, že posunete debatu k jinému problému či pohledu na věc — vnesete do ní nový argument. Iniciativa v průběhu debaty je navíc jedním z klíčů, který vede k přesvědčení poroty.

Nadhled a iniciativu porota oceňuje.

Hodnocení debatního klání

Debatování, podobně jako hra na hudební nástroj, nelze objektivně posuzovat a hodnotit. Je pravda, že každý porotce hodnotí jako autonomní osobnost a klade důraz na jiné aspekty než jeho kolegové. Vždy záleží na odbornosti hodnotícího, na jeho zkušenostech, jeho kulturním zázemí, ale i na osobním vkusu a preferencích.

Aby však hodnocení porotců nebylo zcela nahodilé, zahrnuje různé aspekty debatního umění a konkrétněji odráželo přednosti a nedostatky jednotlivých týmů, posuzují porotci tři důležitá kritéria: argumentaci, prezentaci a strategii týmu.

- **Argumentace:** kritérium argumentace zahrnuje především logickou koherenci argumentů, jejich sílu a účinnost, ale i třeba rafinovanost a správné načasování. S tím úzce souvisí také to, nakolik jsou debatěři schopni naslouchat svým oponentům a reagovat v aktuálním kontextu debaty. Rovněž se hodnotí, zda týmy umí na svých argumentech stavět a rozpracovávat je, nebo zda utíkají od jednoho aspektu k druhému bez zjevné provázanosti.
- **Prezentace:** do tohoto kritéria spadá celá oblast nonverbální komunikace (gestikulace, oční kontakt, postoj...), práce s hlasem, ale i vhodně zvolené výrazové prostředky a rétorické dovednosti pro danou situaci. Hodnotí se zde i ostatní aspekty, které dodávají debatě švih a přesvědčivost, jako je použití humoru, ironie, příkladů a jiných oživujících prvků. V této kategorii se hodnotí i jevy jako arogance či agresivita (ty se posuzují spíše negativně), nesmělost či naopak sebevědomé vystupování a podobně.
- **Strategie týmu** (týmová spolupráce): hodnotí se zde především to, nakolik je do debaty zapojený celý tým (a ne jen pár „tahounů“), zda si debatěři v týmu navzájem neprotiřečí, ale naopak na sebe vhodně navazují a zda mají promyšlený plán a strategii. Je lepší stavět na třech silných argumentech než na deseti slabých. Klade se také hodnotit, pokud je tým schopen přebírat iniciativu a určovat směr debaty.

Tato kritéria spolu navzájem samozřejmě úzce souvisí a do značné míry se překrývají. Například to, zda argumenty jednoho týmu na sebe dobře navazují a doplňují se, spadá současně do argumentace i do strategie týmu. Přesto však tato kritéria mohou sloužit jako smysluplná vodítka pro porotce i pro soutěžící. V hodnocení pak je kladen velký důraz na argumentační stránku debaty, kterou nově sledují a hodnotí porotci hodnotící argumentaci a strategii týmů.

V životě většinou neanalyzujeme detailně každý debatní a řečnický výkon, kterého jsme svědky, ale vnímáme především to, jaký v nás ten který výkon zanechal dojem. Proto i při rozhodování porotců hraje nejdůležitější úlohu **celkový dojem**, který v nich jednotlivé týmy zanechají.

Debatní výkony hodnotí porota, která má tři členy. Má za úkol vybrat nejlépe debatující tým a tři nejlepší debatéry. Porotu tvoří tři školitelé projektu. Po každé debatě jeden z porotců krátce shrne její průběh a oba týmy upozorní na nejsilnější a nejslabší momenty uplynulé debaty.

Hosté

Mezi hosty na soutěžní kola zveme zajímavé osobnosti. Tito hosté sledují jednotlivé debaty a v čase mezi debatami vyjadřují své názory na vybraná témata. Jejich komentáře se vztahují výhradně k tématu, které je debatováno, ale nevyjadřují se k debatním výkonům studentů. Porota v žádném případě není ovlivněna názorem hosta při hodnocení debatních klání.

Publikum

Diváci dosud neměli možnost vyjádřit se k diskutovanému tématu. Nyní tu možnost získají. Všichni účastníci soutěže dostanou při vstupu do sálu zelenou a červenou kartu. Po každé debatě přítomní v sále určí zdvižením buď zelené (pozitivní názor), nebo červené (negativní názor) karty, jaký názor na dané téma zastávají. Je na jednotlivcích, zda se nechají uplynulou debatou ovlivnit, nebo zda budou zastávat svůj názor bez ohledu na průběh debaty. Názory publika se nebudou zaznamenávat a porota k nim při hodnocení nebude přihlížet. Hlasování slouží výhradně jako názorová sonda pro všechny zúčastněné.

Absolventi soutěže

Vzhledem k velkému zájmu bývalých účastníků soutěže o její pokračování navrhujeme, jakým způsobem tyto studenty do soutěže nadále zapojovat. Doporučujeme využít jejich znalostí a zkušeností při přípravě nového debatního týmu. Absolventi, kteří mají o soutěž zájem, se mohou znovu zúčastnit semináře o debatování a aktivně se do něj zapojit např. jako porotci debat. Následně mohou pedagogovi pomoci s výběrem debatního týmu a jeho koučováním. Jako „koučové“ se budou moci přijet podívat společně s debatním týmem na jednotlivá kola soutěže a podpořit své mladší kolegy jako diváci.

Deset přikázání pro Studentskou Agoru ¹

Jako debatér víte jednu věc jistě: mít pravdu ještě neznamená „dostat za pravdu“. Může to být těžký boj a těchto deset přikázání má napomoci tomu, aby byl boj férový a také zajímavý.

1. Každý názor se počítá

Každý má právo vyjádřit vlastní názor, i když s ním jakkoli nesouhlasíte. Svoboda vyjádřit vlastní názor stojí v této debatě na prvním místě.

2. Argument je teprve tehdy argumentem, když je odůvodněný

Každý názor musíte podložit argumenty. Kdo nedokáže své argumenty opřít o nic jiného než o formulace typu „prostě to tak je“ nebo „to ví přece každý“, nemá šanci. Argumenty musíte odůvodnit fakty, čísly a příklady. Vědomé uvedení falešných důkazů, vymyšlených skutečností a čísel porota přísně trestá.

3. Nesmíte zaměňovat argumenty a osoby

Nevěřte tomu, že váš soupeř je lepší nebo horší, protože vypadá chytře nebo hloupě. V debatě jsou vaše uši často důležitější než vaše oči. Proto je také nepřijatelné soupeře osobně napadat (např. „tvůj otec je určitě nějaký úředník“ nebo „tohle může říct jen holka“), a to i v případě, že by to porotce považoval za vtipné.

4. Klít, nadávat, podplácet a dělat obscénní gesta je přísně zakázáno

Pokud se v debatě utečete k rušivému (non)verbálnímu chování, budou to porotci považovat za nedostatek argumentů a nesportovní chování.

5. Strany musejí v debatě dostat stejnou šanci

Jelikož se v debatě neví předem, kdo má pravdu, musí být umožněno uvedení všech argumentů jak zastánců, tak odpůrců. To vyžaduje neutrálního moderátora, který čas rozdělí rovnoměrně mezi jednotlivé strany.

6. Mluvíte teprve tehdy, když vám moderátor udělí slovo

Debatéři musejí potlačit nutkání se v debatě neustále ujímat slova. Kdo dostane slovo, určí moderátor. Tímto druhem zdvořilosti se předchází tomu, aby se debata zvrátila v kakofonii různých (překřikujících se) názorů.

7. Udělejte všechno pro to, abyste zaujali publikum i porotu

Sebeironie, humor a vtipné poznámky jsou jako třešnička na dortu. Dobrý debatér umí sebe i své argumenty relativizovat, neměl by ale překročit rozumnou míru, aby nakonec nezpochybnil vlastní argumenty víc než argumenty soupeře.

¹ Volně podle Het Lagerhuis (Kosmos, 5de druk) Author: Peter van der Geer

8. Porotce má vždycky pravdu

S porotci se o výsledku nedebatuje. Dobří debatěři snesou porážku. Když publikum nebo porotce označí (dle vašeho názoru) za vítěze toho nepravého, je nutno to umět přijmout a respektovat.

9. Nedovolte, aby rivalita pokračovala i po skončení debaty

Ať již jsou zájmy jakékoli a vzájemná rivalita různě silná, potřebte si před zahájením a po skončení debaty přátelsky rukou. Projevíte tak respekt vůči soupeři i vůči publiku.

10. Mějte radost z každé debaty!

Struktura projektu

Projekt je vázán na školní rok a sestává se z podzimní a jarní části. V podzimní části probíhají interaktivní semináře pro studenty na školách, na jaře se koná samotná soutěž, do které se zapojí studenti vybraní do debatních týmů a reprezentující školy na krajských a celorepublikovém kole soutěže.

Do soutěže zapojujeme nejen gymnázia, ale i odborně zaměřené střední školy, například obchodní akademie či sportovní střední školy. Důležitým předpokladem soutěže je dobrovolnost účasti. Dochází k setkávání studentů napříč třídami i ročníky.

Školní semináře – Krajská kola – Finále

a) Školní semináře

V každé škole nejprve proběhne seminář, kterého se zúčastní 20 – 30 studentů. Každý seminář je veden dvěma odbornými lektory z Agora CE. Studenti se díky strukturované podobě semináře postavené na přímé zkušenosti dozví mnohé o volbě správných argumentů, využívání relevantních informací, způsobech vlastní prezentace, ale také o nutnosti nahlížet na problém z více stran. Seminář trvá dvě vyučovací hodiny a je rozdělen do 3 bloků. První část je věnována seznámení s projektem Studentské Agory. Druhý blok se věnuje teorii o debatování a prezentaci debatních technik. Poslední část je věnována participaci mládeže a její roli v naší společnosti. Mezi jednotlivými bloky se studenti účastní několika debat. Ty jsou následně hodnoceny a diskutéri získávají zpětnou vazbu o kvalitě své argumentace a úrovni prezentace od lektorů z Agora CE a svých kolegů.

Na semináře naváží na školách setkání studentů zaměřená na studium témat a procvičování debatních technik. Setkání bude organizovat školní koordinátor. Nejlepších 10 studentů školní koordinátor zařadí do „reprezentačního“ soutěžního týmu.

b) Krajská kola

Na jaře se uskuteční 4 krajská kola soutěže. Každého krajského kola se zúčastní 8 soutěžních týmů a porotci z nich vyberou vítězný tým, který postoupí do finále soutěže. Ve finále se tak sejdou krajské vítězové. Soutěžní kola jsou uspořádána tak, aby byla pro studenty i diváky zábavná. Na krajská kola zveme hosty - politiky a odborníky, kteří se vyjadřují k tématům debat, studenti tak mají možnost získat určitou reflexi vlastních názorů.

c) Finále

Finále debatní soutěže Studentská Agora je vyvrcholením celého ročníku studentské debatní soutěže a každoročně se symbolicky koná ve reprezentativních prostorách ČR v Praze.

Členové týmu

Debatní tým je sestaven z 10 aktivních studentů, kteří jsou vybráni po dohodě s pedagogem, který projekt na škole vede. Každý tým by měl mít své náhradníky, kteří jsou připraveni kdykoliv tým doplnit.

Důležitým krokem na cestě k úspěchu je souhra týmu. Studenti jednotlivých škol projdou školením v debatování pod vedením školitelů z Agora CE. Tím by však práce týmu neměla končit. Členové týmu se musí dobře sehrát a domluvit si jasnou strategii. Je dobré, když se před debatou vícekrát sejdou, rozdělí se na dvě poloviny, promyslí si svá tvrzení a vyzkoušejí si debatování nanečisto. Vyučující může sehrát roli moderátora a porotce, který dohlíží na dodržování pravidel a posuzuje úroveň debatérů. Všechny doposud úspěšné týmy se tímto způsobem na soutěž připravovaly.

Soutěž Studentská Agora se zaměřuje především na předmaturitní ročníky. Předpokládáme totiž, že maturitním ročníkům již nezbyvá čas se soutěži věnovat.

Naším cílem je rovněž učit debatovat co nejširší okruh zájemců. Jelikož by nebylo „sportovní“, aby některá škola vyslala již zkušený tým a jiná nový, nezkušený, rozhodli jsme se podmínit možnost zapojení studentů do soutěže neúčastí v předcházejících ročnících.

Soutěžní kola – losování

V samotné soutěži dochází k losování hned v několika případech.

1) Losování týmů

Z časového ani organizačního hlediska nelze umožnit týmům, aby každý debatoval s každým. Soutěž je strukturována tak, aby se v každém kole (krajském a finále) sešel sudý počet debatních týmů. Na úvod soutěže se týmy rozlosují do dvojic. Los určí, kdo bude debatovat s kým. Debaty se odehrávají ve dvou místnostech paralelně. Los současně rozdělí týmy do dvou místností – kdo si vylosuje písmeno, je v jednom ze sálů, kdo číslici, je ve druhém.

Do dalších klání postoupí týmy vybrané porotou. Mezi těmi se opět losuje až do finálového debatního klání, kam postoupí dva nejlepší týmy, mezi kterými se rozhodne o vítězi.

Divoká karta

Může se stát, že na soutěžní kolo nedorazí některý z týmů a počet debatních týmů je lichý. V takovém případě musíme udělit tzv. divokou kartu. Postup je pak následující: Na úvod se týmy rozlosují do dvojic, přitom jeden tým zůstane lichý. Los rozhodne (písmena a čísla: AA, BB, 11, 22), ve které místnosti je lichý tým. Ten pak čeká, jak dopadne první debatní klání dvou týmů. Porota musí rozhodnout hned po jeho skončení a určit, kdo postupuje dále. Vypadnuvší tým pak dostane druhou šanci a debatuje s lichým týmem.

2) Losování tvrzení

Témata, která jsou na soutěži diskutována, jsou rovněž losována. Soutěžící znají tvrzení druhých a třetích debat čtrnáct dní dopředu. Nevědí však, jak jsou témata rozdělena – která jsou určena pro debatu dva na dva a která na třetí debatu. Témata prvních debat neznají vůbec.

Organizátoři rozdělí tvrzení pro jednotlivé formy debat a ty pak seskupí do trojic pro jednotlivá debatní klání. Snahou je vyvážit témata po obsahové stránce a sladit obtížnost jednotlivých debatních klání.

Průběh debatního klání

Na závěr jsme připravili malé shrnutí všeho podstatného, ve kterém si zopakujeme, co přesně se v soutěži děje a jak vypadá debatní klání.

O slovo se debatující hlásí tím, že se postaví. Moderátoři udělují slovo tak, aby obě strany dostaly prostor vyjádřit se. Když moderátor někoho vyvolá, ostatní si sednou. Vstanou tehdy, když mají další aktuální příspěvek.

První částí debatního klání je debata týmů s pevně stanovenými rolemi na předem neznámé téma. Téma je vylosováno na místě a debatní týmy dostanou 3 min na přípravu debaty. V této debatě je důležitá pohotovost a improvizace debatérů spolu s týmovou spoluprací.

Po uplynutí každé debaty promluví host o svém názoru či pohledu na dané téma. Poté porota krátce shrne, co se jí líbilo a na co by si studenti při debatování měli dávat pozor. Porota má za úkol každou debatu pečlivě vyhodnocovat.

Druhou částí soutěže je debata dvou proti dvěma. S tvrzením jsou debatéři seznámeni před samotnou debatou. Pak si losují, jaké stanovisko budou zastávat. Týmy dostanou 3 min na přípravu. Tehdy rozhodnou, kteří 2 členové týmu budou debatovat. V případě, že tým postoupí do dalšího debatního klání, nesmí do další debaty dvou proti dvěma poslat stejné zástupce.

Třetí částí je debata s pevně stanovenými rolemi na předem známé téma. Soutěžící celé týmy. Po přečtení tvrzení se opět pomocí barevných míčků losuje stanovisko pro i proti. To znamená, že každý tým musí povinně hájit nebo vyvracet dané tvrzení. Vlastní názor tu není podstatný, důležitá je souhra týmu, dobrá práce s argumenty a schopnost pohotově reagovat.

Po skončení debatního klání (tří debat) porota rozhodne, který ze dvou týmů postoupí dále. S výsledkem jsou debatéři seznámeni při společném vyhlášení výsledků.

Zkušeným debatérem se člověk nestane ze dne na den. Jedinou cestou, jak se tomu naučit, je debatovat.

JAK DEBATOvat O EVROPSKÉ UNII:
Příprava na soutěž

Vojtěch Ripka

Evropská unie v debatě

Evropská unie patří mezi nejdůležitější, ale zároveň nejkontroverznější témata diskutovaná v České republice. Jsme plnohodnotným členem tohoto společenství států, a tak máme logicky zájem na tom, aby EU směřovala správným směrem a aby podoba tohoto společenství pro nás byla co nejpříjemnější. Žádné jednoznačné „MY“ však neexistuje, a tak se Evropská unie stává předmětem politických diskusí. Debatování o „evropských“ tématech je jednou z cest, jak se v těchto diskusích lépe vyznat a jak zaujmout informovanější postoj.

Nejprve vám poradíme, jak by měla vypadat příprava na debatu o Evropské unii a bezpečnosti ve světě, dostanete k dispozici model, jak o tématu přemýšlet a jaké konkrétní argumenty použít. Tato kapitola také nabízí soubor vybraných zdrojů, týkajících se EU, spolu s krátkým komentářem.

Následující kapitola je pouze inspirací k debatě; podobně jako v případě seminářů o debatování jde jen o jednu z mnoha možných cest. Výsledný postoj i cesta k němu bude vždy a pouze na vás samotných.

Tvrzení: "Evropská unie dělá svět bezpečnějším"

Úvodní výrok zní jako fráze, proto je nejlépe začít „překladem“ do srozumitelnějšího jazyka. Jde o *Evropskou unii a bezpečnost ve světě*, tedy ještě trochu jinak – o vliv Evropské unie na bezpečnost světa:

- souhlas s výrokem znamená, že vliv Evropské unie na bezpečnost světa je **především pozitivní**
- nesouhlas s výrokem nabízí více možností výkladu: vliv Evropské unie je **malý** (sám o sobě zanedbatelný, blokuje však například řešení problémů jinými cestami); vliv Evropské unie je **převážně negativní**

Z toho plynou argumenty:

PRO

*Akceschopnost EU se neustále – se vzrůstající integrací – zvyšuje, postupně koordinuje svůj postoj a chrání bezpečnost.
(Možná reakce: Promrhaný čas životy nevrátí.)*

PROTI

*Evropská unie je oproti NATO, které postupně nahrazuje, mnohem méně akceschopná, napomáhá však NATO v zajišťování bezpečnosti.
(Možná reakce: NATO dobře fungovalo za studené války, dnes by shodu hledalo ještě hůře než EU.)*

Taktické vymezení tématu

Na tom, čeho se bude diskuse týkat, se nepodílejí jen obecná témata, ale také tým, respektive to, jak dané téma – které je navíc na první pohled velice široké – pojme. To znamená, že v diskusi bude klíčové téma blíže určit, vymežit relevantní oblasti a definovat termíny, o kterých se bude debatovat. Můžeme se například pokusit systematicky zodpovědět otázky, které nás ke specifikaci tématu napadnou:

Co myslíme pojmem svět? Je to území pouze Evropské unie, celé Evropy, nebo jde opravdu o celý svět?

Jak pojmut pojem bezpečnost? Jde o odvrácení vojenské hrozby, řešení válečného konfliktu, nebo tento pojem souvisí s kriminalitou v ulicích? A co boj s terorismem?

Odpovědi na tyto otázky hrají zásadní roli pro jednotlivé postoje, proto je třeba si vše dobře promyslet. Pokud budu například hájit úvodní výrok jako pravdivý, pak by pro mne mohlo být výhodné se u definice světa zastavit. Svět nejsou jen vzdálené země, jeho součástí je i Evropská unie samotná.

Z toho plynou argumenty:

PRO

Evropská unie je garantem bezpečnosti, protože na jejím území se za dobu existence evropského společenství nikdy nevedla válka a z toho důvodu je minimálně tato část světa bezpečná.

(Možná reakce: Do EU jsou přijaty pouze stabilní země, které by stejně neválčili, jinými slovy – svět není EU.)

PROTI

Evropská unie k bezpečnosti světa přispívá minimálně a její role je zanedbatelná; není ochotna nikde nasazovat vojenskou sílu, dokonce téměř žádnou nedisponuje.

(Možná reakce: I malý příspěvek k bezpečnosti světa je lepší než žádný. Evropská unie se snaží používat sofistikovanější a „jemnější“ způsoby, jak ke světové bezpečnosti přispět – především diplomacií, obchodem, hospodářskou pomocí.)

Ztraceni v tématu...

Výrok vyvolal mnoho otázek, postoje, které bychom měli hájit, nemají jasné vyznění. Podobné pocity nejspíš často mívají politici. Vtip je v tom, že většinu situací reálného života je třeba řešit a k závažným tématům, jako je například válka, terorismus či kriminalita, je nutné se jasně postavit. Politik nemusí být nutně odborníkem, může si ale od odborníků nechat poradit (či si od nich něco přečíst). Jako volič či účastník debaty stojíte před stejným problémem. Příprava na diskusi by měla vést k výsledku: k nalezení co nejpádnějších argumentů pro sebe a nejlepších odpovědí na argumenty oponenta. Některé již vplynuly z předchozího, další jsou seřazeny níže k bližšímu vymezení pojmu „bezpečnost“.

Co je to bezpečnost?

Začněme u Evropské unie samotné. Letmý pohled na bezpečnostní politiku EU odhalí, že hlavní roli v této problematice hrají jednotlivé členské státy. Bezpečnostní orgány či nejvyšší představitel EU pro bezpečnostní a zahraniční politiku nemají výkonnou moc a nemohou vydávat rozhodnutí, která by byla pro členské státy závazná. Jak tedy souvisí EU s bezpečností? V praxi chtějí jednotlivé státy v rámci Evropské unie bezpečnostní politiku koordinovat, protože jednotný postoj Unie má váhu podstatně přesahující moc členských států. V otázkách bezpečnosti je tedy výhodné spojit síly, vojenské i diplomatické.

Jak taková koordinace funguje a jak je efektivní? Způsob jejího fungování je nejlépe si vyhledat ve specializovaných zdrojích uvedených na konci. Ve zkratce ale bezpečnostní otázky spadají do oblasti rozhodování jednotlivých států. V rozhodovacích orgánech EU sice platí, že každý jednotlivý stát může zvrátit rozhodnutí celku uplatněním práva veta, toto právo se však týká jen nejpodstatnějších záležitostí. Mít ponětí o principech rozhodování EU, co se týče bezpečnosti, neškodí, místo házení formálními procedurami typu velikost kvalifikované většiny nám však v debatě pomůže podívat se na jednotlivé součásti bezpečnostní problematiky – války, terorismus a organizovaný zločin – a na jejich „euro“ řešení.

Z toho plynou argumenty:

PRO

Snahy o zajištění bezpečnosti mají na úrovni EU větší váhu, hrozbám bezpečnosti může účinněji čelit. Také s mezinárodním zločinem lépe bojují mezinárodní organizace.

PROTI

Evropská unie v otázkách bezpečnosti jen sdružuje zcela nesourodý kolektiv států, jejichž bezpečnostní priority nelze sladit.

Členské státy EU mají natolik rozdílné postoje, že jakákoli koordinace vede k rozporům a k „válcování“ slabších názorů. To se děje třeba v případě režimu na Kubě a skoro k tomu došlo v případě invaze do Iráku.

(Možná reakce: Pokud se názory výrazně liší, Evropská unie postoj – jako v případě Iráku – nezaujme, v důležitých konfliktech jedná konsensuálně I efektivně – viz níže, případně: To se dá ovšem říci o kterékoli mezinárodní organizaci, třeba o NATO či OSN, Unii nicméně poutá dohromady řada společných zájmů, a proto bude ochota sladit i „větší“ bezpečnostní otázky.)

Války, hrozby a řešení krizí

Jak jsme již zmínili, na území evropského společenství neproběhl nikdy žádný ozbrojený konflikt. Pokud se jedná o válečné konflikty současnosti či nedávné minulosti, u každého z nich je možné zjistit, jak se k němu Evropské unie postavila. Byla (či je) její politika účinná? Namátkou zde uvádíme nejsledovanější světové problémy:

- súdánský Dárfúr
- íránský jaderný program
- irácká demokracie
- Afghánistán
- severokorejský jaderný program
- Bosna a Hercegovina
- Kosovo

Je samozřejmě otázkou, nakolik byla politika EU ve vyjmenovaných případech účinná. Veškeré odpovědi jsou předmětem velmi vzrušených diskusí. Co pro jednoho představuje váhavý a neúčinný, dokonce možná bázlivý postoj vůči íránskému jadernému programu, to může být pro druhého uvážlivý postup a jediné skutečné a dlouhodobé řešení. Íránský islamistický režim je „pouze“ hrozbou (někteří by opět neuznali ani hrozící nebezpečí) a mimo otevřené podpory terorismu zaměřeného proti Izraeli již dlouhou dobu na žádnou zemi přímo vojensky neútočí. V případě konfliktu v Bosně a Hercegovině v zásadě panuje shoda o tom, že EU nebyla schopna účinně zabránit masakrům civilního obyvatelstva a konflikt ukončit; Bosna je určitým mementem pro další působení EU na mezinárodní scéně. Podobnou váhavost a neadekvátnost diplomatických prostředků vyčítají EU někteří komentátoři i v případě masakrů v súdánském Dárfúru; v případě Severní Koreje hraje Unie druhořadou roli a v Kosovu zasahovalo NATO. Pokud chceme hodnotit strategii EU při řešení konfliktů, krizí a hrozeb, je třeba zaujmout také stanovisko k tomu, jakou roli v bezpečnosti by Unie měla hrát.

Z toho plynou argumenty:

PRO

EU je schopna jednáním dosáhnout postupného zlepšení bezpečnosti světa, vojenská řešení jsou méně trvanlivá.

PROTI

Evropská unie se snaží vytvořit dojem světového hráče, přitom selhala i při obnovování a zajišťování bezpečnosti na evropském kontinentu.

Nejen vyhrát válku

Řešení konfliktů nemá jen svou diplomaticko-vojenskou část. Důležitý je také vývoj po konfliktu, například zajištění stability daného území. Klíčovou roli hraje obnovení a posílení místních ekonomických podmínek. Evropská unie operuje rozvojovými fondy, které jsou k těmto účelům určeny a při zajištění bezpečnosti hrají nezanedbatelnou roli. I tady se ovšem najdou mnohé „ale“ (viz možná reakce).

Z toho plynou argumenty:

PRO

EU umí bezpečnost zajistit, její programy v Bosně a Kosovu fungují a vedou k prosperitě zemí.

(Možná reakce: EU rozděljuje jen málo pomoci a špatně, donedávna ji dostávaly třeba palestinské teroristické organizace či dodnes platí běloruské pionýry. To není promyšlené zajišťování stability, pokud nemáme na mysli stabilitu palestinského terorismu či stabilitu režimu v Bělorusku.)

Terorismus

Ačkoli se EU k hrozbě terorismu stavěla po rétorické stránce aktivně, zabránit útokům mezinárodních teroristických sítí na jejím území se nepodařilo. Madridské útoky v roce 2004 a sebevražedné atentáty v londýnském metru a v autobuse z léta 2005 prokázaly, že EU dostatečné nástroje proti terorismu nemá. Je otázkou, nakolik a jak efektivně se situace od té doby změnila; jisté je, že mezinárodní terorismus je dnes – na rozdíl od „národních“ separatistických hrozeb v Severním Irsku a v Baskicku – považován za významné ohrožení. Vede minimálně k důraznějšímu sdílení informací tajnými službami. Teroristé pracují většinou v rámci rozvinutějších sítí, na jejichž činnost je třeba velkého množství peněz a tyto mezinárodní sítě je pochopitelně možné účinněji rozkrýt mezinárodní spoluprací. Ke koordinaci odkrývání teroristických aktivit slouží evropský policejní orgán EUROPOL. Jeho funkce je oproti normálním policejním sborům omezená, nemůže samostatně jednat či přímo zasahovat. Původně byl založen pro boj proti kriminalitě spojené s pašováním a prodejem drog, postupně se jeho činnost rozšířila na všechny formy organizovaného zločinu a na terorismus.

Z toho plynou argumenty:

PRO

Proti terorismu zmůžou jednotlivé státy jen málo, EU je jejich jedinou šancí, i když teroristé z mezinárodních sítí nakonec vždy útočí na konkrétní jednotlivou zemi.

PROTI

EU nemůže zajišťovat bezpečnost světa ve chvíli, kdy ani nedokáže zabránit terorismu ve vlastních zemích.

Organizovaný zločin

Pro zastánce EU je problematika organizovaného zločinu typickým příkladem výhodnosti koordinace opatření jednotlivých států. Velké mafie operují v mnoha státech a dokážou velmi dobře využít hranice. I když se jednomu státu podaří najít proti mafii dostatečné důkazy, stačí, aby zločinci vycestovali tam, kam na něj spravedlnost dané země „nedosáhne“. Evropská unie výrazně zrychlila a zjednodušila vydávání zločinců a spolupráci policie, soudů a tajných služeb jednotlivých států. Druhou stranou mince je možné zneužití takového propojení. Jednoznačné ovšem je, že prchající zločinci nalézají v zemích EU čím dál obtížněji zastání či ochranu. Podobně důsledná ostraha vnějších hranic, jak ji alespoň Unie hlásá, by měla být bariérou proti organizovanému zločinu – pašování drog, lidí, zbraní a podobně.

A co nějaké překvapení?

Možná jste již došli k tomu, nakolik je důležité oponenta překvapit, svou argumentací donutit k improvizaci a určit tak směr debaty. Co vnést do debaty o bezpečnosti problematiku bezpečnosti zákazníků? Standardizační snahy EU jsou u nás často zesměšňovány. Čím jiným je ale motivován například zákaz páternosterů než bezpečnosti? A bezpečnost práce? Podobně překvapivě by mohl zafungovat argument, že EU blokuje svým nepřiliš efektivním postupem možnosti jiných akceschopnějších organizací (NATO, Rada Evropy).

Z toho plynou argumenty:

PRO

Evropská unie zajišťuje sociální bezpečí a bezpečnost práce všech svých občanů, na rozdíl od jednotlivých zemí v celém prostoru EU. Například svými opatřeními proti monopolům zajišťuje bezpečí zákazníků.

PROTI

„Báchorka“ o bezpečnosti práce a sociálním zabezpečení je zástěrkou zdůvodňující existenci úředníků, kteří ji vytvářejí.

A co si z toho vybrat?

Nabídli jsme vám některé náměty a pohledy na souvislost bezpečnosti a Evropské unie. Mnohé z nich mají své silné zastánce jak v dnešním Česku, tak v jiných evropských státech. Existuje jich pochopitelně mnohem více, většinou se setkáte s jemnějšími nuancemi. Problematika má další významné dimenze, ústředním problémem se například stává budování společných bezpečnostních složek.

V České republice opakovaně průzkumy veřejného mínění ukazují silný příklon k Evropské unii, ten se ovšem objevuje v kombinaci s minimálním povědomím o tom, co EU skutečně dělá. Pro základní výbavu k diskusi je užitečné se o tomto tématu dozvědět co nejvíce a k tomu vám mohou sloužit příhodné startovní texty. V dalším oddíle pak najdete přehled informačních zdrojů týkajících se EU obecně.

Vybrané zdroje k tématu bezpečnosti:

- **Analýzy a dokumenty**

Přehledový text:

<http://library.muni.cz/EU/html/22t.htm>

Rozpory v zahraniční politice EU (kapitola 5 v publikaci Zahraniční politika rozšiřující se EU):

http://www.europeum.org/doc/publications/Politika_Web_Czech.pdf

Možný vývoj evropské bezpečnostní politiky (kapitola 6 publikace)

http://www.europeum.org/doc/publications/Politika_Web_Czech.pdf

Evropská unie a terorismus:

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=732

- **Komentáře**

Analýza řešení balkánských ohnisek napětí – komentář:

<http://www.nato.int/docu/review/2004/issue4/czech/analysis.html>

EU a lidská práva – komentář:

http://eu.ihned.cz/1-10073850-15586280-H00000_d-28

EU a velmocenské postavení – komentář:

http://eu.ihned.cz/1-10073850-15586280-H00000_d-28

Slabost orgánů EU – komentář:

http://eu.ihned.cz/1-10073850-14716660-H00000_d-dd

Možnosti EU – komentář:

http://eu.ihned.cz/1-10073850-14716660-H00000_d-dd

Zdroje ke studiu Evropské unie

Co je to Evropská unie, kam směřuje a co se uvnitř ní děje? Jakým směrem by se měla evropská spolupráce ubírat? A co se děje v jednotlivých zemích EU?

Na žádnou z těchto otázek není jednoduché odpověď. Jedná se o důležité politické téma a na Evropskou unii jako takovou a dění v ní existuje mnoho – často protichůdných – názorů. V této části příručky najdete odkazy na nejdůležitější a nejkompetentnější zdroje informací o EU, jak na internetu, tak tištěné. U některých z nich převažuje především kvantita informací, jiné nabízejí určitý pohled na problematiku. Vlastní postoj však zůstává na vás samotných. Každý odkaz na zdroj obsahuje dále základní charakteristiku, užitečnou pro počáteční orientaci, tj. nakolik je zdroj **dostupný**, jaká je jeho **orientace** a v čem spočívá jeho největší **přednost**. Dostupnost informací se výrazně zlepšuje. Zde se zaměřujeme na ta média, jejichž obsah je poskytován zdarma (média své archivy postupně zpoplatňují). Jde o seriózní tisk a internetové magazíny, ve kterých najdete prestižní komentáře a téměř všechny názory s výjimkou extrémů. Při vyhledávání informací a studiu konkrétního problému je nejlépe pracovat s několika zdroji současně. Všechna uvedená zahraniční média jsou psaná česky či anglicky. V němčině, francouzštině a španělštině existuje rovněž mnoho kvalitních zdrojů, jmenujme alespoň deníky Le Monde, Frankfurter Allgemeine Zeitung či El País a týdeníky Fokus, Welt am Sonntag a další.

INTERNET:

Specializované „evropské zdroje“

Orgány Evropské unie

Hlavní portál www.europa.eu

rozcestník informací, odkazy řazené podle institucí, služeb, témat a dokumentů, odkazuje ke všem institucím EU; oficiální zdroj; dobrý start

Oficiální informační portál Ministerstva zahraničních věcí ČR

Euroskop www.euroskop.cz

slovníček základních pojmů (EU od A do Z), základní dokumenty EU, přehledné stručné informační listy o jednotlivých programech, institucích a politikách EU (Informační listy ICEU)

Zastoupení Evropské unie v České republice

www.evropska-unie.cz

stručné informace o tématech souvisejících s EU a o unijních institucích, většinou v otázkách a odpovědích, s rozcestníky; prezentuje oficiální názor orgánů EU

Think tanky (výzkumná centra, která se zabývají EU)

Česká republika

Europeum www.europeum.org

obsahuje komentáře a analytické zprávy ke klíčovým tématům (budoucnost EU, zahraniční politika a transatlantické vztahy, svoboda, bezpečnost a právo, ekonomické a sociální záležitosti); proevropské, akademické, seriózní

Velká Británie

Centrum pro evropskou reformu – Centre for European Reform www.cer.org.uk

nejcitovanější a nejvlivnější proevropské výzkumné centrum, vydává analyticko-politické zprávy k tématům, která se týkají budoucnosti Evropské, silné sekce ústava, rozšíření, ekonomické reformy, soudnictví a vnitřní bezpečnost, obrana a bezpečnost, vztahy EU navenek; proevropské

Časopisy

European Voice <http://www.european-voice.com>

hlavní médium zabývající se EU (tištěný týdeník), omezený přístup zdarma; mírně prointegrační

EUObserver www.euobserver.com

prointegrační, plně přístupný (umožňuje zasílat obsah e-mailem)

OBEČNÁ MÉDIA:

Česká republika

Deníky

Hospodářské noviny www.ihned.cz

archiv – mimo ekonomické zprávy – plně dostupný

komentáře Hospodářských novin, dokumenty, tiskové zprávy zastoupení Evropské komise v Česku

Lidové noviny www.lidovky.cz

mírně prointegrační; částečně dostupné

především zpravodajství z Bruselu (dění v EU i Evropě)

MF Dnes www.idnes.cz

nejčtenější, mírně protiintegrační; při registraci do archivu přes společnost Newton IT zdarma

Právo www.novinky.cz

levicový deník, silně prointegrační; při registraci do archivu přes společnost Newton IT zdarma

Týdeníky

Ekonom, Reflex, Respekt, Euro

pro ty, kteří nemají předplaceno, mají jen velmi omezený přístup (mimo Reflex, ten se ale zahraniční politikou příliš nezabývá)

Velká Británie

Deníky

The Guardian www.guardian.co.uk

liberálně-levicový deník, obsáhlé speciály sdružující články k jednomu tématu s časovými přehledy

The Daily Telegraph www.telegraph.co.uk

pravicový deník, kvalitní a různorodé komentáře

The Financial Times www.ft.com

„nejsvětovější“ deník, obsah zdarma, ale jen v den vydání

Týdeníky

The Economist www.economist.com

nejprestižnější světový týdeník, články jen z části v týdnu vydání; neutrální

Ostatní

BBC www.bbc.co.uk

liberální, speciály sdružených zpráv a analýz na různá témata

Inside Europe

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/europe/2003/inside_europe/default.stm

silná kombinace čerstvým zpráv a rozborů dlouhodobějších témat (představení kandidátů členství, rozšíření, ústava); přehledná sekce „background briefing“ o Evropské politice, o oblastech terorismu, o společné zemědělské politice

PORADNY:

Eurocentra

Tato informační centra vznikla v návaznosti na Koncepti informování o evropských záležitostech, kterou 13. července 2005 schválila česká vláda. Cílem Eurocenter je informovat českou veřejnost a podněcovat veřejnou debatu o tématech Evropské unie. Pořádají besedy, semináře a přednášky o EU; poskytují bezplatné přednášky o Evropské unii a členství ČR v EU pro žáky základních a studenty středních škol; poskytují informační brožury a publikace; provozují knihovny s tematickou literaturou k prezenčnímu studiu. Aktuální seznam funkčních center najdete na serveru Euroskop.

Eurofon

Informační linka o EU zřízená Ministerstvem zahraničí

800 200 200 (bezplatná, z mobilního telefonu i pevné linky, Po-Pá 10-18 hod)

PRÁCE S INFORMAČNÍMI ZDROJI

David Klimeš

V dnešní době není zdánlivě nic jednoduššího, než si opatřit potřebnou informaci. Digitalizace a rozvoj elektronických komunikačních sítí umožnily bezprecedentní nabídku informačních zdrojů. Digitalizace pozemního vysílání nabídla českým domácnostem přístup k mnoha novým televizím a rozhlasovým stanicím. Na internetu lze naladit bezpočet větších i menších radiových projektů. Tradiční deníky a časopisy čelí výzvě internetových periodik. Tento vývoj ale neznamená jen usnadnění přístupu k informačním zdrojům. Znamená to také, že čelíme nebývalé mnohosti informací a u mnoha zdrojů ztrácíme pojem o jejich kvalitě či důvěryhodnosti. Krátce řečeno: více informací znamená také více práce s jejich hodnocením.

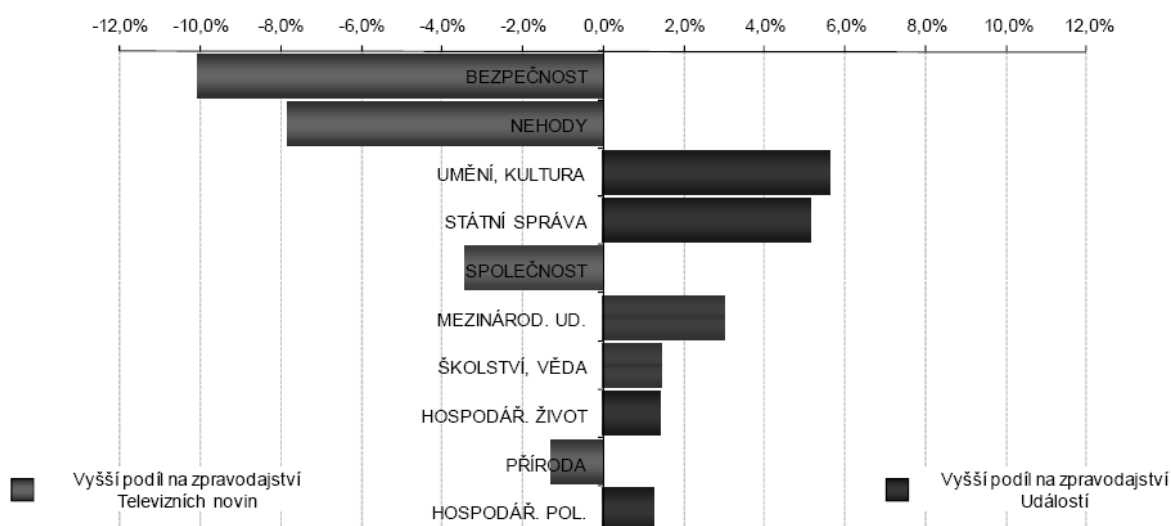
Jak se dívat na televizi

Zásadní výzvou dneška je naučit se účelně hledat a správně vyhodnocovat informace získané na internetu. To však neznamená, že by dosavadní problematika práce s informačními zdroji u „starých médií“ ztratila cokoli ze své důležitosti.

Klasickým příkladem může být poměrování hlavních zpravodajských relací Televizních novin TV NOVA a Událostí České televize. Přestože některé příspěvky o jednom tématu mohou být na obou televizích podobně zpracovány, je důležité si uvědomit, že dramaturgicky jsou obě televize rozdílně zaměřeny. A to musí mít vliv na jejich zpravodajskou nabídku.

Níže uvedený graf společnosti Media Tenor ukazuje, jakým tématům se více věnovala v 2. čtvrtletí roku 2010 Česká televize a jakým TV Nova.

Graf 4: Srovnání rozdílů v tematické agendě relací Událostí a Televizních novin (úroveň kategorie témat)

Rozdílný přístup k zpravodajské nabídce je dán i tím, že v České republice máme v oblasti audiovizuálních medií takzvaný duální systém, kdy vedle soukromých vysílatelů zde operují ze zákona i média veřejné služby – Česká televize a Český rozhlas (formálně k nim patří i Česká tisková kancelář). Například zákon o České televizi 483/1991 Sb. svazuje médium těmito požadavky: „Jejím posláním je poskytovat objektivní, ověřené, všestranné a vyvážené informace pro svobodné vytváření názorů, rozvíjet kulturní identitu českého národa a národnostních a etnických menšin v České republice, zprostředkovávat ekologické informace, sloužit vzdělávání, výchově mladé generace a přispívat k zábavě diváků.“

Zprávy Televizních novin nemusí být méně kvalitní než ty v Událostech (někdy to může být i naopak), ale je pravděpodobnější, že soukromé médium nesvázané zákonnými požadavky bude ve snaze maximalizovat počet diváků více zábavnější, sdělení bude triviálnější, předvedené skrze osobní příběh, obrazově pak živější a ilustrativnější.

Tip: Události předcházejí vysílání Televizních novin. Zkuste zhlédnout zpracování té samé události nejprve na České televizi a pak přepněte na TV NOVA. Zamyslete se, v čem je zpracování jiné: co vám přijde informativnější a co zase jasněji podané a zábavnější?

Jak číst bulvár

Na rozdíl od audiovize (televize a rozhlas) v oblasti periodického tisku nemáme zákonem zřizovaná média veřejné služby. To však neznamená, že bychom o informacích získaných například z deníků nemohli již předem cosi usuzovat podle zaměření titulu.

Ve druhém pololetí loňského roku byl nejčtenějším deníkovým titulem Blesk s 1,39 milionem lidí. Za ním Mladá fronta Dnes s 938 tisíci lidí, na třetí pozici Právo se 447 tisíci lidí (Deníky Bohemia měly sice čtenost 979 tisíc lidí, ale ty se započítávají formálně mezi regionální deníky).

Pokud známe charakteristiku jednotlivých titulů, usnadní nám to pochopení předkládaných informací ve správném kontextu. Například 8. září 2010 se významné ženy českého veřejného života setkaly na recepci v Lánech u manželky prezidenta Livie Klausové. Zatímco nebulvární Mladá fronta Dnes tuto událost přinesla druhý den pod titulkem „Dámy české politiky navštívily Klausovou v Lánech“, bulvární Blesk informoval: „Justiční mafiánka se smála s Klausovou“. Pokud rozumíme funkci bulváru jakožto především zábavní a názorové, nikoliv informační a zpravodajské, pak nás nemůže emoční zpracování události vztážené k jedné konkrétní osobě překvapit.

Tip: Kupte si někdy v jeden den alespoň dva deníky, ideálně bulvární titul (například Blesk či Aha!) a nebulvární titul (například Mladou frontu Dnes či Právo) a porovnejte zpracování stejných témat. Které na vás působí důvěryhodněji? Které vás více baví?

Jak získat informace od institucí

Rozvoj internetu narušil praktický monopol „starých“ médií informování. Otevřela se nám celá plejáda zdrojů, ke kterým měli přístup předtím jen úředníci či novináři. Díky digitalizaci máme přístup k informačním zdrojům veřejné sféry. Mezi nejnavštěvovanější zdroje patří stránky Parlamentu České republiky, protože v Poslanecké sněmovně ČR a Senátu ČR lze zjistit genezi legislativy, která pak bezprostředně ovlivňuje náš život. Na stránkách Poslanecké sněmovny ČR <http://psp.cz/> jděte na záložku Digitální depozitář a můžete zde nalézt záznamy o jakémkoliv jednání. A to nejen dle výsledného hlasování a přijetí norem, ale i dle stenoprotokolů, které zaznamenávají debatu poslanců o návrhu a odhalují nám tak kontext vzniku zákona.

Další instituce, jejichž agenda vás zajímá, lze vyhledat souhrnně přes Portál veřejné správy České republiky na adrese <http://portal.gov.cz/>

Tip: Vzpomeňte si na jméno nějakého vám sympatického poslance či senátora a na příslušných stránkách institucí zkuste nalézt výpis, jak hlasoval v tomto roce. Hlasoval tak, jak je vám blízké, nebo ne?

Jak porovnávat média na internetu

Internet lze také dobře využít pro ověřování informací z více podobných zdrojů. Zatímco troje noviny si běžně nekupujeme, abychom poměřili jednotlivé zpravodajské zpracování události, na internetu něco takového není problém. Je možné procházet internetové verze deníků (například Mladá fronta Dnes má <http://idnes.cz/> či Právo má <http://novinky.cz/>) a jednotlivé texty porovnávat. Nebo je možné využívat takzvané agregátory zpravodajství (nejčastěji využíváme Google News, protože má českou lokalizaci, jinak mezi světově nejpopulárnější patří Yahoo News či AOL News). Ty vám shlukují jednotlivá zpracování stejné či podobné události k sobě a vy tak můžete porovnat snadno jednotlivá zpracování události z mnoha zdrojů.

V neposlední řadě můžete zpravodajství médií ověřovat nejen mezi sebou, ale i kontextualizovat aktualitu minulými událostmi. Databáze mediální nabídky je většinou placená (Newton Media či Anopress), ale samotná média umožňují často vyhledávání ve vlastním archivu. Například Mladá fronta Dnes na <http://mfdnes.newtonit.cz/> vám po registraci zdarma nabídne své texty od roku 1996. Můžete tak vámi vybranou kauzu sledovat chronologicky a lépe pochopit vývoj problému.

TIP: Vzpomeňte si na nějakou svou (ne)oblíbenou hvězdu, která najednou zazářila (například vítěz zpěvacké soutěže či sportovec). Kdy se o něm/ní začalo vlastně mluvit? Proberte se archivem nějakého média a zrekonstruujte výstup této hvězdy k mediální slávě.

Jak se vyznat v archivech

Digitalizace přinesla i zcela nové možnosti archivace pro knihovníky. Fenomémem dneška jsou digitální knihovny všeho druhu. Mezi světově nejznámější patří asi Project Gutenberg, Internet Archive, Million Book Project nebo Google Book Search. Posledně jmenovaný projekt je pravděpodobně nyní nejznámější, a to nejen proto, že digitalizace Googlu neprobíhá vždy v souladu s autorskými právy. Projekt nyní nabízí na 129 miliónů knih s různým rozsahem přístupnosti.

V Česku můžeme zmínit například projekt Kramerius, který zajišťuje Národní knihovna v Praze a má na 7 miliónů naskenovaných stran (<http://kramerius.nkp.cz/>). Mezi využitelné archivy patří samozřejmě i audio a video záznamy, například Českého rozhlasu a České televize. Jako informační zdroj můžeme použít ale třeba i populární aplikace na sdílení videí (YouTube či DailyMotion), kde například můžeme nalézt dobové zpravodajství či vystoupení osobností, o které se zajímáme.

TIP: Zkuste si v Google Book Search zadat jako klíčové slovo obor či jev, o který se ve škole zajímáte (ideálně anglicky). K čemu může být takové hledání dobré, než zajdete do knihovny či do knihkupectví?

Paradox nevyužitých zdrojů

Získat potřebné informace je tedy v dnešní době mnohem snazší než v minulosti. To však neznamená, že výsledky našeho rešeršování k danému tématu musí být hodnotnější. Mnohost zdrojů klade větší časové i intelektuální nároky na jejich zpracování. Například studenti středních i vysokých škol se velmi rádi uchylují k opisování z kolaborativních encyklopedií, speciálně pak z projektu Wikipedia (<http://cs.wikipedia.org/>). Do takové encyklopedie může každý laik přispět (i když pod dohledem editora), což přispívá k pestrosti popsaných témat, ale neposkytuje žádnou záruku kvality a pravdivosti. Přesto například podle jednoho průzkumu z roku 2008 používá 82% britských vysokoškolských studentů při svých pracích právě Wikipedii. Problém současné práce s plejádou informačních zdrojů tak lze shrnout do jedné znepokojující věty: Proč máme tolik informačních zdrojů, když stejně čerpáme jen z velmi mála z nich?

PŘÍPRAVA VEŘEJNÉ DEBATY

Hana Stelzerová

Jak připravit veřejnou debatu

Veřejná debata je organizovaná za účelem diskuse o aktuálním společenském problému s odpovědnými politiky a odborníky. Do panelu jsou zváni hosté tak, aby debata byla vyvážená a obsahovala názory pro a proti. Občané, kteří na debatu přijdou, mají možnost účastnit se diskuse a měli by dostat stejný prostor k vyjádření jako politici a odborníci. Cílem veřejné debaty je dát občanům prostor k otevřené diskusi při hledání odpovědnosti nebo řešení určitého společenského problému.

Jak na to?

Veřejné diskuse musí být interaktivní. Veřejná debata vyžaduje jak zapojení publika, tak panelistů – hostů. Je organizována pro publikum a ne pro panel. Publikum má ve veřejných diskusích možnost podílet se na hledání řešení.

Cíle veřejných diskusí obecně:

- Poskytnout informace
- Debatovat, klást otázky
- Hledat, kdo je (měl by být) za daný problém odpovědný
- Navrhnout způsoby řešení

Téma veřejné debaty

Nejprve je třeba zvolit téma, kterým se budete v debatě zabývat. Mělo by být obecnějšího rázu a dotýkat se širšího spektra posluchačů. Přeci jen chcete, aby na debatu přišli posluchači, a proto by téma mělo být atraktivní.

Tip: Představte si, jakou cílovou skupinu chcete debatou oslovit a zda ji vybrané téma zaujme.

Pokud jste takové téma našli, zformulujte název debaty. Nemělo by jít o suché konstatování, ale o zajímavou formulaci ve stylu nadpisu v novinách. Název musí zaujmout a nalákat diváky na debatu.

Jak připravit veřejnou debatu?

Je třeba zvážit:

1) Kdo bude jako host v panelu – na debatu je dobré pozvat určité spektrum hostů, kteří jsou kompetentní vyjadřovat se k danému tématu. Současně je třeba zachovat objektivitu, a proto by na debatě měli být lidé, o kterých víme, že zastávají odlišná stanoviska, mají na problém různý názor či profesní pohled.

Tip: Pokud na debatu pozvu politiky, kteří rozhodují o daném problému, je dobré přizvat rovněž odborníka, který by mohl vstupovat do debaty a vyjadřovat se k ní jako nezávislý expert.

2) Koho lze očekávat v publiku – debatu připravujete pro publikum. To je třeba mít na paměti po celou dobu. Odhadněte tedy, kdo si myslíte, že na vaši debatu přijde, a přizpůsobte tomu její přípravu.

3) Kolik lidí lze očekávat – to je vždy těžké odhadnout. Pokud např. děláte debatu pro své kolegy na škole, zeptejte se jich, zda si myslí, že dorazí. Současně můžete propagovat debatu např. prostřednictvím Facebooku a zjistit předběžný zájem.

4) Co od diskuse očekáváte, jaké má mít výsledky – stanovte si cíl vaší debaty. Zda vám jde pouze o to probrat daný problém, či dojít ke konkrétnímu návrhu řešení. Žádoucím výsledkem může být samotná debata, která publikum zaujme a pobaví a v níž se lidé dozvědí něco nového. Prostor pro debatování je u nás stále malý, a proto samotné debatování může být cílem debaty.

5) Jaké je uspořádání židlí a stolů – pokud jste si ujasnili předešlé body, můžete přistoupit k samotné organizaci debaty – zajištění sálu, židlí, audiotechniky atd.

Tip: Navrhněte zajímavé rozložení židlí, ať moderátor může mezi publikem chodit a debatovat s ním. Hosté by měli být přirozenou součástí debaty, proto není třeba je z publika vyčleňovat např. pódiem či odděleným stolem.

6) Kdo bude moderátor – moderovat veřejnou debatu vyžaduje zkušeného moderátora. Moderátor musí aktivovat publikum a rozpoutat živou debatu. Současně usměrňuje diskutující, aby jejich příspěvky byly věcné, předává slovo a udržuje směr debaty.

Příprava obsahu debaty

- Na přípravě obsahu vždy spolupracuje moderátor s organizátory.
- Sežeňte co nejvíce informací o tématu. Připravte scénář.
- Určete, jaká je hlavní otázka, ústřední téma debaty. Ztrácí-li se kontrola nad debatou, je možné se k této otázce vždy vrátit.
- Ujasněte si, jaké pozice hosté v panelu hájí, jakou mají odpovědnost. Získejte co nejvíce informací o hostech v panelu, speciálně o politicích.

Jak moderovat veřejnou debatu

Moderátor vytváří prostor pro interaktivní debatu. Musí si uvědomit, že publikum je důležitější než panel (hosté), protože diskuse se dělá pro publikum.

Pokud je publikum malé, měl by se každý dostat k mikrofonu. Publikum by mělo dostat k debatování srovnatelný prostor jako hosté.

Důležitá je interakce – na otázku odpověď. Moderátor nesbírá dotazy v publiku, které následně postupně zodpovídá hosté v panelu (viz diskuse v rádiu). V debatě je třeba reagovat na oponenta, proto by se mělo publikum s hosty pravidelně střídát.

Moderátor nikdy nedává mikrofon z ruky – přidržuje mikrofon u úst řečníka. Díky tomu má debatu neustále pod kontrolou. Pokud by moderátor mikrofon předal řečníkovi, již nezajistí, jak dlouho bude řečník mluvit, protože ho nemůže přerušit. Např. pokud někdo mluví příliš zdlouhavě, moderátor urychluje jeho řeč: „Teď jste nám řekl první bod, o čem je druhý...“

Hosté v panelu by měli mluvit k věci a odpovídat na kladené otázky. V případě, že začnou příliš řečnit, je třeba je přerušit. Mluví-li panelista dlouho a nesmyslně, může se moderátor zeptat publika, co si o té odpovědi myslí, zda jí rozuměli.

Důležité je, aby se všichni alespoň párkrát během debaty zasmáli. Pomůže to k uvolnění atmosféry.

Lidé v publiku mají často obavy z mikrofonu, proto lze třeba prvních 10 minut věnovat publiku: „Proč jste tu? Co si od debaty slibujete?“, a tím vytvořit uvolněnou atmosféru pro následující debatu nad tématem.

Moderátor musí zůstat zdvořilý, ale ostrý. Vždy sleduje publikum. Pokud v publiku vládne ruch, je třeba se na něj obrátit a vtáhnout ho do diskuse. Např. když se někdo mezi sebou déle baví, moderátor se zeptá, o čem mluví, protože by to mohlo zajímat i ostatní.

Na závěr je velmi důležité shrnutí a vyhodnocení debaty – nejde o detaily, ale o souhrnný závěr.

Doufáme, že vás náš projekt oslovil a informace získané v rámci školení a dalších kroků využijete ve svém dalším životě.

Podpořte nás také na Facebooku.

<https://www.facebook.com/studentskaagora>